

Θρησκευτικές πεποιθήσεις και επιστημονική έρευνα: δικαιώματα και υπερβολές (Δρ. Πέτρος Παναγιωτόπουλος, Συντονιστής Περιεχομένου Ενότητας Επιστημών - Πεμπτούσια)

/ [Πεμπτούσια](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=180090>]

Ο π. Giuseppe Tanzella-Nitti κλείνει την αναδρομή αυτήν, προτρέποντας τον αναγνώστη να μην ξεχνά ότι ο άνθρωπος είναι ένας και αδιαίρετος και όσοι μελετούν το σύμπαν μπορούν νομίμως να πιστεύουν ότι δημιουργήθηκε από το Θεό χωρίς να παραβιάζει οποιαδήποτε απαίτηση της επιστημονικής μεθόδου. Η φράση που ακούγεται συχνά (και επαναλαμβάνεται), «η επιστήμη πρέπει να είναι άθρη», είναι τουλάχιστον ακατάλληλη, επισημαίνει. Μόνο τα ανθρώπινα όντα μπορούν να είναι αθεϊστές, όχι οι μέθοδοι. Εάν ένας επιστήμονας, παρατηρώντας την ομορφιά του σύμπαντος, την τάξη του, τους μετασχηματισμούς και την έκτασή του, ήθελε να συναγάγει την ύπαρξη ενός Δημιουργού, πρέπει να είναι σε θέση να το κάνει και να μπορεί να το υποστηρίξει ακόμη και προς τους συναδέλφους του, επειδή είναι ένας άνθρωπος και όχι ένας υπολογιστής που ενεργεί μόνος του, χρησιμοποιώντας αλγόριθμους που εφαρμόζονται σε μετρήσιμες και παρατηρήσιμες ποσότητες. Πρέπει να είναι ελεύθερος να αφήσει τη θρησκευτική του προοπτική στον κόσμο να επηρεάσει τον τρόπο του που ασκεί την επιστήμη, τους λόγους που τον κινητοποιούν και το πάθος που τον εμπυχώνει. Η ιστορία της επιστήμης μάς διδάσκει ότι υπήρξαν αυτές οι αμοιβαίες επιρροές και ότι ήταν πολύ γόνιμες, συμπληρώνει ο καθηγητής.

Η εξιστόρηση από την πλευρά του των γεγονότων, αλλά και οι σχολιασμοί του, έχουν εξαιρετικό ενδιαφέρον. Καταρχάς, αναφέρει λεπτομερώς το «παρασκήνιο» σχετικά με τη γνωστή συνάντηση μεταξύ του πάπα Πίου ΙΒ΄ και του διάσημου κοσμολόγου αββά G. Lemaître, κατά την οποία ο δεύτερος ζήτησε από την ανώτατη εκκλησιαστική αρχή στην οποία υπαγόταν να μην προβεί σε ευθεία αναφορά σχετικά με την επιβεβαίωση της θεωρίας της Μεγάλης Έκρηξης, μιας και οι ειδικοί δεν είχαν ακόμη καταλήξει απολύτως για την ορθότητά της, και μια ενδεχόμενη παπική παρέμβαση μάλλον θα διήγειρε τα αντιεκκλησιαστικά αντανακλαστικά των περισσοτέρων οπότε μάλλον θα έβλαπτε παρά θα ωφελούσε τη θεωρία που εν πολλοίς ο Lemaître εισήγαγε. Εξάλλου, τα μέχρι τότε δεδομένα μόνο εν μέρει συνηγορούσαν υπέρ μιας Μεγάλης Έκρηξης ως αρχής του Σύμπαντος (οι περισσότερες επιβεβαιώσεις ήρθαν στις δεκαετίες που ακολούθησαν). Απ' ό,τι φαίνεται λοιπόν, η μεταξύ τους συζήτηση θα πρέπει να υπήρξε περισσότερο εκτενής και να απασχόλησε συνολικά τις σχέσεις μεταξύ πίστης και επιστήμης.

Το αποτέλεσμα της συζήτησης θα πρέπει επίσης να ικανοποίησε ευρύτερα τον Lemaître, όχι μόνο για τις μη θριαμβικές αναφορές του Ποντίφικα στη θεωρία της Μεγάλης Έκρηξης, αλλά και για τη μερική αναθεώρηση της στάσης του απέναντι στην επιστημονική πρόοδο. Ενώ δηλαδή στην προηγούμενη αναφορά του κινήθηκε με άξονα τις αποδείξεις για την ύπαρξη του Θεού, όπως τις διαμόρφωσε ο Θωμάς Ακινάτης, μετά τη συνάντησή τους περιορίστηκε στην εκτίμηση της επιστημονικής αδυναμίας για την πλήρη κατανόηση των «μυστικών της φύσης». Σπέρματα της ύστερης αυτής θεώρησης, βέβαια, υπάρχουν και στην αρχική

τοποθέτησή του, καθώς εκεί έκανε λόγο για φιλοσοφική συζήτηση περισσότερο παρά για επιστημονική (αν και ο ίδιος ήταν θερμός θιασώτης της επιστημονικής έρευνας).

Το ζητούμενο όμως, όπως είδαμε ήταν άλλο. Η πρώτη τοποθέτηση του Πίου αφορούσε το ζήτημα της προϋπάρχουσας (αιώνιας) ύλης, δηλαδή το ζήτημα της εκ του μηδενός θεολογίας και τα νέα επιστημονικά δεδομένα που έδειχναν να επιβεβαιώνουν τη δεύτερη έναντι της πρώτης. Οι παλαιότερες επιστημονικές εκτιμήσεις για την αιωνιότητα της ύλης έμοιαζαν να μην ισχύουν. Αυτό είχε τονίσει ο Πίος και την επανάληψη και ενδεχόμενη αναβάθμιση αυτής της θέσης θέλησε να αποφύγει (και κατάφερε) ο Lemaître.

Δεν υπολείπεται σημασίας όμως και ο γενικότερος σχολιασμός του π. Tanzella-Nitti. Πέρα από τη νηφάλια, ευκρινή και ειλικρινή παρουσίαση των γεγονότων και του πλαισίου στο οποίο διαδραματίστηκαν αυτά, δεν δείχνει να επιθυμεί καμία ωραιοποίηση των προσώπων ή των προθέσεών τους, μολονότι θα είχε πολλούς λόγους να προβεί προς την κατεύθυνση αυτή. Ακόμη και το δικαίωμα της διατήρησης των θρησκευτικών πεποιθήσεων κατά την άσκηση του επιστημονικού έργου, το οποίο προβάλλει στον επίλογο της παρουσιάσής του, μοιάζει εύλογο στο σύγχρονο ακαδημαϊκό περιβάλλον των μετανεωτερικών υπερβολών. Ίσως ξεχνά, ή τουλάχιστον προσπερνά αβίαστα, το δυσμενές (ίσως ένοχο, για την ακρίβεια) παρελθόν των θρησκευτικών παρεμβάσεων στο επιστημονικό έργο (της δικής του ομολογίας πρωτοστατησάσης σ' αυτό). Και από την πλευρά του πάντως υπερβάλλει, και οπωσδήποτε αστοχεί, όταν διακηρύσσει την ανάγκη επηρεασμού της ενάσκησης των επιστημονικών καθηκόντων από τις θρησκευτικές πεποιθήσεις. Στο κοσμικό περιβάλλον που ζούμε, κάτι τέτοιο είναι οπωσδήποτε παρεξηγήσιμο και εύκολα μπορεί να θεωρηθεί επιλήψιμο, ως υπονομευτικό της αναζήτησης της αλήθειας. Σίγουρα απαιτούνταν περισσότερες διευκρινίσεις επ' αυτού.

Όπως και να έχει, παραμένει ενδιαφέρουσα η πτυχή αυτή της ιστορίας των επιστημών, κατά την οποία η Εκκλησία βρέθηκε κατά κάποιο τρόπο στο προσκήνιο της αιχμής των επιστημονικών αναζητήσεων και οι θεμελιώδεις χριστιανικές διδασκαλίες εισήλθαν στο επίκεντρο των κορυφαίων ερευνητικών συζητήσεων. Αναδεικνύεται, από την άλλη πλευρά, και η σημασία εκκλησιαστικών θεσμών, όπως η Ποντιφική Ακαδημία Επιστημών και οι περί αυτής δραστηριότητες, όταν παράγουν έργο απρόσκοπτα, χωρίς υστερόβουλες σκοπιμότητες και με μοναδικό κριτήριο τη διερεύνηση της πραγματικότητας.

Πηγή: inters.org